

DE GROENE ZIEGGE

jaargang 38

nr.3 september 2022

Afdelingsblad IVN Amstelveen

ivn natuur
educatie

Samenstelling Bestuur

Voorzitter	vacant
Secretaris	Jan van Willigenburg Tel. 020 679 50 94 ivnamstelveen@live.nl
Correspondentie- adres	IVN Amstelveen R. Blokland Paterlaan 19 1183 WL Amstelveen
Penning- meester/ leden- administratie	Lennie Stegeman In het Midden 99 1422 PC Uithoorn Tel. 0297 52 10 80 lennie.stegeman @planet.nl
Bank	NL26 INGB 0005 2469 61 t.n.v. IVN Amstelveen
Lid	Henk Breij Tel. 020 641 01 79 henk-en-jenny-breij @kpnmail
Lid	Aad van Paassen Tel. 0206412548 a.van.paassen@online.nl
Lid	Nel Bolt Tel. 0637276468 nel.boltklugkist@gmail.com
Lid	Ina Wisselink Tel. 0612946065 inawisselink@planet.nl
Website	www.ivn.nl/afdeling/ amstelveen

Van het bestuur

Begin september ging ik met Aad van Paassen op excursie bij een voedselbos in de buurt van Bovenkarspel. De lokale IVN afdeling heeft daar 2 jaar geleden een voedselbos opgezet op een terrein dat ze van Staatsbosbeheer toegewezen hebben gekregen. Een groep vrijwilligers van ongeveer 15 personen is bij de aanleg en het onderhoud betrokken, een gigantische klus zo bleek al snel. In ons gezelschap waren twee medewerkers van de Gemeente Amstelveen die ook nieuwgierig waren naar dit betrekkelijk nieuwe fenomeen. Zou iets dergelijks ook binnen onze gemeentegrenzen gerealiseerd kunnen worden, zo vroegen we ons af. Voedselbossen zijn een populair onderwerp met het oog op klimaatverandering en achteruitgaande biodiversiteit. We werden rondgeleid door twee enthousiaste en zeer deskundige IVN'ers die het hele proces hadden meegemaakt. Dit jaar was het grootste probleem de enorme droogte die de jonge aanplant bedreigde en hen veel kopzorgen opleverde. Opvallend element in hun voedselbos was de aardbeienheuvel, waar wel acht verschillende soorten aardbeien waren aangeplant. De zomerkoninkjes vormden een zeer gewilde prooi voor enkele Bovenkarspelaars, die de aardbeien uit de supermarkt niet meer te pruimen vonden in vergelijking met deze, inderdaad heerlijke, zelf geplukte aardbeien. De uiensoepboom (Chinese mahonieboom of maggiboom) was een opvallende en heerlijk geurende verschijning. Je kunt er de hele zomer van oogsten. Als je deze boom knot, kun je er vele jaren plezier van hebben. Er stonden vele fruitbomen en bessenstruiken, maar er was ook een stuk met allerlei kruiden. Op de vraag voor wie de oogst bestemd was antwoordde de dame die ons rondleidde: "Voor alles en iedereen die er op dat moment behoefte aan heeft". Misschien dat we binnen enkele jaren in Amstelveen zo'n voedselbos zouden kunnen realiseren. Het lijkt me voor educatieve doeleinden een bijzonder mooi experiment, zeker in combinatie met een cursus "eten uit de natuur".

Henk Breij

**Adres voor bijeenkomsten en cursussen
"De Arc"
Jeanne d' Arclaan 8 te Amstelveen**

**Wij zijn blij met uw kopij
Graag inleveren voor 10 november 2022**

krakeend

foto Elly Riems

De Groene Zegge

IVN Amstelveen - september 2022

Vooraankondiging

IVN-middag 30 oktober 2022

Groene activiteiten in de Amstelveense wijken

Op verschillende plekken in Amstelveen zijn groepen bewoners actief om hun wijk te vergroenen. Er gebeurt zoveel dat we ongetwijfeld van elkaar kunnen leren en ideeën op kunnen doen. Zo is in Patrimonium een buurtmoestuin opgestart, is in Elsrijk een natuurgroep actief, zijn in Elsrijk en elders diverse plantenbiebs gerealiseerd door wijkbewoners, is in Keizer Karelpark een whatsapp-groep om plantjes te ruilen en in Bovenkerk is een duurzaamheidswerkgroep opgestart die plannen maakt om de biodiversiteit te vergroten.

IVN Amstelveen organiseert hierover een themamiddag. Op deze middag vertellen diverse initiatiefnemers wat er in hun wijk gebeurt en hoe ze het hebben aangepakt.

Doel van deze middag is om informatie uit te wisselen, elkaar te inspireren, contacten te leggen en successen over te dragen naar bewoners en wijkcentra van andere wijken.

De bijeenkomst wordt gehouden op zondagmiddag 30 oktober 2022 in Pluspunt.

Begin oktober komt er een mailing met nadere informatie over de tijd en de mogelijkheid voor aanmelding.

Voor vragen over deze middag of als je zelf een initiatief hebt dat je op die middag graag naar voren wilt brengen, stuur een mail naar Ina Wisselink (inawisselink@planet.nl) of Aad van Paassen (a.van.paassen@online.nl).

Inhoud

- 2 Van het bestuur
- 4 Excursie Schinkelbos
- 5 Voorbeeldtuin
Insectenwerkgroep
Groene wijkactiviteiten
- 6 De natuurkoffer
- 7 De Amstelveense populieren
- 8 Paddenstoelenzaken
- 9 Hoe voeden vogels hun jongen
- 11 Noord-Hollandse natuurdag
Overvloed en schaarste
- 12 Waarnemingen
- 14 Van de penningmeester
Lettersudoku
- 15 Coördinatoren

Excursie Schinkelbos

Zondag 14 juli jl. stond de excursie in het Schinkelbos op het programma.

Het beloofde die dag warm te worden met een temperatuur rond 30 graden Celsius.

Desondanks meldden zich ruim 20 personen en konden de gidsen Els Poel, Gert-Jan Roebersen, Aad van Paassen en Henk Breij in twee groepen aan de rondleiding beginnen. Er was speciale aandacht voor insecten, maar ook de bloeiende planten kregen de nodige aandacht. We zagen grote groepen puttertjes vliegen en de grote bonte specht was de gehele rondleiding vocaal aanwezig. Hoogtepunt vonden veel mensen de dodaars met zijn jongen in een plasje op de teruggeweg. Extra mooi detail dat de meeste mensen op de fiets naar het Schinkelbos waren gekomen.

Omdat de excursie in het teken stond van de insecten, speurden we met zijn allen naar gallen, die we gelukkig ook aantreffen. De akkerdistelgal was het makkelijkst te vinden. De distelgalboorvlieg, met zijn mooie zwartwitte tekening, boort een gaatje in de steel van de distel waar de eitjes in worden gelegd. De vlieg injecteert een ingewikkelde biochemische stof in de plant waardoor er celwoekering optreedt, die wij kennen als een gal. De eitjes van de vlieg rijpen perfect beschermd in de gal en de larven, die uit de eitjes komen, groeien met voldoende voedsel op tot een nieuwe distelgalboorvlieg.

Op hondsroos troffen we de mosgal (ook wel bedeguaargal genoemd) die de jongen van de rozengalwesp huisvesting biedt.

Een heel bijzondere vondst was een klein roze galletje van de scheerlingzaadgalmug op wilde peen. Deze gal komt op vele soorten schermbloemigen voor.

akkerdistelgal

roze gal van de scheerlingzaadgalmug

mosgal op hondsroos

huidige situatie

Voorbeeldtuin

(presentatie op 30 mei 2022)

Bureau Hoek ('Beter leven met groen') heeft een voorbeeldtuin ontworpen in opdracht van de gemeente Amstelveen bij Atelier 2005 (Farmanlaan) vanwege de herindeling van het plein.

Alle elementen die te maken hebben met duurzaamheid en klimaatverandering komen aan bod.

- * waterdoorlaatbare tegels
- * alles wordt aangelegd van hergebruikt materiaal
- * nadruk op hoogte, laagte (wadi's)
- * wateropvang voor hergebruik
- * hittebestendige planten
- * verticaal groen
- * groene dakbedekking
- * verlichting met ledlampjes met sensoren

Omdat slechts eenderde van de open ruimte wordt gebruikt, blijft er genoeg speelruimte over voor kinderen.

De bedoeling is dat particulieren op kleine schaal kunnen zien wat zij zelf kunnen doen in hun eigen tuin.

Als er plannen zijn om op meerdere plaatsen zo'n tuin aan te leggen, houdt de werkgroep 'Groen in de Wijk' van buurthuis Alleman zich van harte aanbevelen!

Els Poel

De insectenwerkgroep

Het is halverwege juni en het begint lekker te wemelen van de insecten! Reden om een extra zoektocht 'tussendoor' te organiseren. 22 juni waren we met een klein groepje op het Vogeleiland.

Mooie vondsten, zoals de Sint Jansvlinder, de Zwartkopvuurkever, de Kaneelvuurwants en natuurlijk talloze libellen in de lucht, waar Ankie haar hart aan kon ophalen. De vele hommels konden we aardig op naam brengen, maar gelukkig ging het ons niet alleen om namen, de achtergrond hoe insecten leven en bijvoorbeeld het verschil tussen sociale en solitair levende insecten was minstens even interessant.

Volgende zomer staat er een 'Insectencursus voor beginners' op het programma. Jeannette Schenk en ik gaan zich daar tzt over buigen.

Els Poel

foto Trudy du Chattel

steenrode heidelibel

foto Marga Ronhaar

Werkgroep Natuurkoffer naar zorginstelling Nieuw Vredeveld

Een half jaar geleden deden we in de Groene Zegge een oproep om de werkgroep natuurkoffer te starten. Inmiddels hebben we twee succesvolle bijeenkomsten met een groep bewoners van zorginstelling Nieuw Vredeveld achter de rug. Doel van deze werkgroep is om ouderen, die niet of nauwelijks meer buiten komen, een prettige middag te bezorgen door hen in aanraking te brengen met van alles uit de natuur. Het is een sociale activiteit gericht op herinnering, het ophalen van herinneringen uit het verleden door gebruik te maken van materialen die de ouderen herkennen uit hun vroegere levensloop. Daarnaast worden zintuigen geprikkeld. We proberen steeds iets mee te nemen of te doen waarbij verschillende zintuigen aan bod komen. Liedjes zingen of dierengeluiden voor het gehoor, foto's voor het zien, iets om te ruiken en te proeven en ook om iets om te voelen voor de tastzin. We maken vooraf een programma rond een thema en nemen daarvoor materialen mee. Ter plekke spelen we in op waar de mensen op reageren en werken we niet strak aan een vastgesteld programma.

De eerste bijeenkomst kozen we voor het thema 'De boer op'. Daarbij niet denkend aan de huidige situatie omtrent de boeren, maar aan de tijd dat het boerenleven nog dicht bij de natuur stond, zoals zo mooi opgetekend door Rien Poortvliet in het boek *Te hooi en te gras*. De klompen die we meenamen brachten ook herinneringen boven. Mensen herinnerden zich met wat voor klompen zij vroeger hadden gelopen, al of niet met een leren binnenklomp of leren riempjes. Voor iemand bracht het herinneringen boven uit de oorlogstijd, toen zij vanuit de stad naar een boerderij werd gestuurd, in haar eentje in een vreemde omgeving, omdat ze thuis niet genoeg te eten hadden. We lieten mensen ruiken aan een pluk vers gemaaid hooi om zo herinneringen aan het buiten zijn op te halen. Ook een kussentje met kippenveren om te voelen bracht herinneringen boven en een gesprek over wat wel of niet prettig is als kussen. En de knuffelbeesten om te aaien en elkaar te strelen werkten ook goed.

Met een gebreide wollen kip brachten we het liedje 'Boer wat zeg je van mijn kippen' in herinnering. Dit werd vrolijk meegezongen. Het was ook de tijd van tuinbonen. Die bonen voelen zo lekker aan en op de vraag wie wilde helpen de bonen te doppen werd grif gereageerd. In korte tijd waren alle bonen gedopt. Voor velen wellicht lang geleden dat ze dit soort werk regelmatig deden. Al met al een bevredigende eerste bijeenkomst.

De tweede bijeenkomst was in augustus en we kozen het thema 'Plukmaand'. Een grote bos zonnebloemen bracht meteen een gezellige sfeer. Deze keer hadden we veel om te proeven en te ruiken. Nel had een lekkere appeltaart gebakken waar de geur van versheid nog te ruiken was. Dat gold ook voor de rabarber en de appelmoes. Dit bracht het gesprek op de verschillende ingrediënten die zoal gebruikt werden voor de appeltaart. Takjes van bramenstruiken, waar men zelf de bramen van kon plukken, brachten ook herinneringen aan bramen plukken bij verschillende aanwezigen. Het gedicht 'Jantje zag eens pruimen hangen' werd voorgedragen en de meesten konden dit mee opzeggen. Ook de pluchen handpoppetjes in de vorm van een kikker en een lieveheersbeestje maakten de mensen vrolijk en brachten hen aan het zingen, zoals het liedje 'Hansje pansje kevertje' en toen kwam de pot met bonen op tafel en Iene Miene Mutte. Tot slot een bosje aren van tarwe en gerst, geraapt van een land waar net geoogst was. Dit leidde ook bij verschillende mensen tot herkenning.

Nel Bolt, Adri van den Brink en Ina Wisselink zijn de werkgroep gestart en inmiddels is Diny Neplenbroek er bijgekomen. Ben je door dit verhaal enthousiast geraakt om ook mee te doen, meld je dan aan bij: Ina Wisselink (inawisselink@planet.nl).

De populieren van Amstelveen

Populieren zijn vaak forse bomen met een grove stam en vrij grote driehoekige of ronde bladeren. Door het grote blad en de lange dunne bladsteel bewegen de bladeren al bij het minste zuchtje wind. Onze kleinste populier, de Ratelpopulier (*Populus tremula*), die vooral voorkomt in de duinen, ontleent daar zelfs zijn naam aan; de bladeren 'ratelen'. De boom wordt ook wel esp genoemd en 'trillen als een espenblad' is een grappige uitdrukking voor een minder grappig gevoel. De wetenschappelijke naam 'Populus' zou verwijzen naar het Oudgriekse woord 'trillen' en populieren kun je dan ook herkennen doordat ze bij de minste wind geluid maken! Volwassen populieren zijn blikvangers en worden vaak gebruikt bij het begeleiden van een laan of het benadrukken van een markant punt.

blad canadese populier

Canadese populieren zijn forse blikvangers

De Canadapopulier (*Populus x canadensis*) is een snelgroeiende kruising tussen de Zwarte populier (*Populus nigra*) en de Amerikaanse populier (*Populus deltoides*). Er zijn vele verschillende kweekvormen die al heel lang worden aangeplant voor het hout. Dit hout werd vooral gebruikt voor klompen, papier, lucifers, pallets en spaanplaat. Door zijn flinke formaat met rechte ruwe stam en zijn forse blad is de Canadese populier makkelijk te herkennen. In het voorjaar lopen de bomen uit met koperkleurig blad. Daarvoor hingen er al katjes aan met mannelijke bloemetjes die stuifmeel afgeven. Verspilde moeite van die bomen want vrouwelijke bomen zie je zelden. Vrouwelijke populieren maken na de bloei zaad aan met heel veel pluis, waarmee dat zaad ver wegwaait om elders te ontkiemen. De mens is helemaal niet zo gecharmeerd van de rommel die dat pluis oplevert en weert de vrouwtjes daarom uit de stad. Canadapopulieren worden vaak langs lanen en wegen geplant. In Amstelveen zijn mooie rijen te zien o.a. langs de Nesserlaan, Bovenkerkerweg en de Oranjebaan. Ga vooral zelf op ontdekkingstocht; ze staan overal.

canadese populieren nesserlaan

Italiaanse populieren markeren de toegang tot Amstelveen

Als je vanaf Amsterdam richting Amstelveen rijdt via de Keizer Karelweg, dan word je magistraal ontvangen door een rij Italiaanse populieren. Deze zuilvormige bomen doemen al in de verte op en dan weet je: ik ben in Amstelveen. Eén groep oude bomen is enkele jaren geleden gekapt maar gelukkig zijn er weer nieuwe jonge bomen aangeplant. Iets verder zuidelijk op de Keizer Karelweg staan nog wel de oorspronkelijke oude bomen. Het is de moeite waard deze van dichtbij te bekijken. Ze hebben indrukwekkende plankwortels die hen verankerd houden in de grond. De Italiaanse populier (*Populus nigra* 'Italica') is een spontane variant van de Zwarte populier en is in Italië ontstaan. De Zwarte populier zelf komt in ons land nog maar weinig voor. We kennen hem vooral door de dichter Marsman die langs de grote rivieren ooit 'oneindig ondenkbaar ijle populieren als hoge pluimen aan de einder' zag staan.

italiaanse populier met zuilvormige plankwortels

De Grauwe abeel kijkt je met bloedmooie ogen aan

We hebben het toch over populieren? Nu ja, de grauwe abeel (*Populus x canescens*) hoort bij het geslacht 'Populus' dus toch maar opgenomen in dit stukje want het is een markante boom die je makkelijk aan zijn stam kan herkennen en die ook in de stad aangeplant wordt. De Grauwe abeel is een kruising tussen de Witte abeel (*Populus alba*), die vooral in de duinen voorkomt, en de Ratelpopulier. De bladeren zijn meer rond met kartels en wittig aan de onderkant. De boom heeft een karakteristieke witte stam met ruitjes en op de plekken waar ooit takken zijn gesnoeid ontstaan grote, Cleopatra-achtige ogen, zo zeggen mensen die Cleopatra gekend hebben. Als je die ogen eenmaal ziet dan loop je er nooit meer aan voorbij. Er staan er drie in het gras aan de Noordoostzijde van de Amstelveense Poel, voorts o.a. bij de Rentmeesterlaan, Galjoen, de Bankrasheuvel en de Populierenlaan.

grauwe abeel met witte stam

Een wereld vol leven

Een flink uitgegroeide populier is een wereld op zich. Spechten laten zich er graag horen en zoeken er naar voedsel. Boomkruipertjes zoeken in de schors naar insecten. Vele vogels rusten er of bouwen hun nest. Gierzwaluwen en vleermuizen jagen er in de buurt. Talloze insectensoorten leven in de boom onder meer het populierenhaantje, de populierenpijlstaart en de populierenboktor. Ook zijn er vele zwammen mee verbonden, zoals de populierenboleet en de wollige bundelzwam.

De Maretak tenslotte is een groenige plant met witte besjes die op takken van de populier groeit. Het is een half parasiet wat betekent dat de plant maar gedeeltelijk leeft van de boom. De maretak komt alleen voor bij bomen die op kalk staan en je zult er dus voor naar Limburg moeten om die te zien.

En nu wens ik dat je inmiddels staat te popelen om al deze bomen met eigen ogen in je wijk te ontdekken.

foto's en tekst: Harry den Hartog, IVN-bomenwerkgroep.

wollige poppelzwam of populierenbundelzwam

foto Henk Breij

Paddenstoelenzaken

De traditionele "opfrisexcursie" is dit jaar op zaterdag 1 oktober.

We vertrekken om 10.00 uur vanaf de Urbanuskerk in Bovenkerk.

De data voor de paddenstoelenwerkgroep zijn de volgende:

Steeds op donderdagavond:

6 oktober ; 20 oktober ; 3 november ; 17 november.

De laatste avond, die van 17 november, is de jaarlijkse fotoavond met allerlei verschillende presentaties van diverse fotografen.

De avonden beginnen steevast om 19.30 uur.

De uitnodiging met het programma van die avond wordt per email verstuurd.

De reguliere paddenstoelenexcursie is verplaatst van zondag 16 oktober naar zondag 30 oktober, dit i.v.m. de excursies voor de Natuurgidsen in opleiding.

Ook deze excursie vertrekt om 10.00 uur vanaf de Urbanuskerk in Bovenkerk.

Hoe voeden vogels hun pas geboren jongen:

in de bek of uit de bek?

Laatst zag ik op een foto een lepelaarsjong klepperend bedelen en vervolgens zijn snavel diep in die van de ouder steken. Betoverend. Deze foto is hieronder te zien en op: <https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/krijg-jij-de-kriebels-van-deze-natuurfotos>

De vraag kwam op hoe dat gaat bij andere vogels in de eerste weken. Dat blijkt zeer divers.

(Bij de mens is het minder divers: de baby gaat aan de borst: iedere paar uur de tepel in de mond en uiteraard alleen door de moeder).

Vogeljongen worden onderverdeeld in nestblijvers en nestvlieders.

Eerst over de nestblijvers. Zij komen kaal, zonder veren en nog blind uit het ei en blijven de eerste weken op het nest tot ze het dons verruild hebben voor veren en kunnen zien en vliegen.

Iedereen kent de foto's van een nest gevuld met wijd opengesperde vaak gele bekjes met in de keel een paar rode stippen (zie foto). Die gele snavelkleur en de rode stippen helpen de ouders in de vaak donkere nesten de weg te vinden waar het voedsel heen moet.

De jongen sperren de bekjes niet alleen open maar schreeuwen ook om eten. Vader en moeder komen vele malen per uur aanvliegen met een snavel vol gevangen insecten. Insecten en ook rupsen zijn een belangrijke bron van eiwitten die hard nodig zijn om te kunnen groeien. Ook als de ouders alleen zaden eten worden de jongen in deze eerste periode gevoerd met insecten. Daar groei je van. Die insecten worden vooral in de open bek van het luidst schreeuwende jong gedeponneerd.

Dit betekent honderden voedselvluchten per dag. Gelukkig zijn de dagen lang in het voorjaar. Want enkele uren zonder voedsel is dodelijk voor de pas geboren vogels.

Een uitzondering is er ook: de gierzwaluwjongen. Hun ouders blijven bij slecht weer lang weg omdat ze onvolgende insecten kunnen vangen. De jongen gaan dan tot zelfs een paar dagen in een toestand van vertraagde stofwisseling (topor).

En dan nog:

Ouders die voornamelijk zaad eten (bv mus of groenling) bieden al snel zaden aan hun kroost aan. Deze zijn dan in de krop voorgeweekt. De krop is een apart onderdeel van de slokdarm waarin voedsel niet alleen opgeslagen maar ook voorgeweekt wordt door de sappen die het slijmvlies daar afgeeft.

Bij de lepelaar en aalscholver is dat nog extremer. Daar braakt de ouder verzameld en geweekt voedsel op. Het jong steekt zijn snavel vervolgens diep in de keel van ouder om dat in ontvangst te nemen.

Bij roofvogels brengt de vader de prooien aan die de moeder in kleine hapklare stukjes scheurt en aan de jongen geeft.

Dit zijn dus allemaal vogels waar de jongen enige tijd op het nest blijven tot ze ontwikkeld genoeg zijn om te vliegen.

jonge grutto

foto Adri de Groot

Heel anders gaat het bij de nestvlieders: dat zijn de vogels waarbij de jongen al compleet met open ogen en vol donsveertjes geboren worden. Ze hebben een kleine voedselreserve voor een enkele dag en worden door de ouders naar de geschikte voedselgebieden geleid. Bij boombroeders zoals brilduiker, zaagbek en soms ook de wilde eend betekent dit dat de jongen alleen nog even uit de boom moeten vallen.

De jonge steltlopers (grutto, kievit) kunnen binnen enkele uren lopen en zelf insecten vangen of zelf slobberen zoals eenden en ganzen. De ouders leiden ze hooguit naar de plekken waar veel voedsel te halen is.

Ook hier zijn uitzonderingen:

De scholeksters zijn de enige steltlopers die hun jongen wel voeren.

De fuut geeft visjes aan het bedelende jong, de meerkoet allerlei plantaardige en dierlijke kost.

Meeuwen, sterns, nachtzwaluw en fazant zijn ook nestvlieders, dus bevederd, maar worden toch gevoerd.

scholekster

foto Elly Riemens

Echt bijzonder zijn de duiven. Zowel man als vrouw duif scheidt in de krop een eiwitrijke substantie ("melk") af. De jongen sperren hun bek niet open maar tikken tegen de snavel van de ouder die dan zijn bek open doet. De jongen steken hun snavel naar binnen en zuigen de melk op uit de krop. Overigens wordt dit al na enkele dagen aangevuld met in de krop voorgeweekte zaden. Duivenmelk bevat zelfs meer eiwit dan moedermelk.

En dan de taakverdeling.

Meestal gaat dat gelijk op tussen man en vrouw, maar ook hier uitzonderingen:

Buitencategorie is de koekoek die helemaal niet voedt en alles overlaat aan de waardvogel. Dit is de gastouder, bv de kleine karekiet, waar zij haar ei heeft gelegd.

Maar de kempfaanman houdt het na de paring ook voor gezien en de vrouw gaat verder als alleenstaande moeder. Bij vogels die meerdere keren per seizoen broeden gaat de vrouw vaak al aan de slag met een nieuw nest terwijl de man de voedertaak op zich neemt. Later helpen eerdere jongen vaak bij het voeren van het tweede nest.

Bij de roofvogels is het zoals al eerder genoemd de man die jaagt en het voedsel aan de moeder geeft die er hapklare brokken van maakt.

Zeker bij steltlopers die in noordelijke streken broeden zijn er voorbeelden waar de man al vroeg terugkeert naar het zuiden en de verdere zorg aan de vrouw overlaat. De bonte strandloper is daarvan een voorbeeld.

Ook het omgekeerde kan: de vrouw laat de zorg al snel aan de man (bv het witgatje) en vertrekt.

Nog sterker is de situatie bij de zwarte ruiter waar de vrouw al na de eileg vertrekt naar het zuiden.

zwarte ruiter

foto Jeannette Schenk

Gaat het bij het voeren eerlijk toe? De hardste schreeuwer krijgt het meeste. Schreeuwen is een stimulans voor de oudervogel om voedsel aan te voeren. Hoe meer geschreeuw hoe meer voedsel blijkt uit experimenten. Maar uit nieuwer onderzoek blijkt dat de ouder vaak, ondanks alle gekrijs, prima weet welke vogel eten heeft gehad en welke niet.

Wel is het in de vogelwereld zo dat als een jong echt achterblijft de ouders dit ook niet meer voeren. Zeker als er onvoldoende voedsel is.

Bij roofvogels gaat dit nog een stap verder. Terwijl bij de meeste vogels het broeden pas begint als het laatste ei gelegd is, beginnen roofvogels al met broeden voordat het laatste ei gelegd is. Het gevolg is dat de eieren niet gelijk uitkomen: het ene jong is dan groter dan het andere. Het meest ondermaatse jong wordt dan bij onvoldoende voedsel door de andere jongen opgegeten of uit het nest gewipt.

Misschien duizelt het nu. Echter: zo divers heeft iedere soort zich op de voor hem gunstige manier aangepast in de evolutie.

Hans Doorenbosch

Eén keer in de twee jaar is er een Noord-Hollandse Natuurdag, dit jaar op **zaterdag 17 december 2022** in Aristo Meeting Center in Amsterdam Sloterdijk. Zet de datum alvast in uw agenda en deel deze met uw medevrijwilligers of collega's!

Alle Noord-Hollandse natuuronderzoekers én natuurliefhebbers zijn van harte welkom om de verschillende presentaties te volgen. Gedurende de dag is er ook een informatiemarkt en tijd om bij te praten. Het programma zal in de loop van de zomer bekend zijn en met u worden gedeeld. Wanneer het door de maatregelen van de overheid niet mogelijk is om fysiek bij elkaar te komen, bieden we het programma weer online aan.

De POFF en Landschap Noord-Holland organiseren deze Natuurdag en de Provincie Noord-Holland maakt het financieel mogelijk. Houd de website in de gaten voor het programma en aanmelding: www.landschapnoordholland.nl/natuurdag

Met vriendelijke groet,
Frank Visbeen en Nienke Kwikkel

bramen

foto Ingrid de Winter

Overuloed...

In juni werd ik elke ochtend om zeven uur gewekt door vliegtuiglawaai. Daarna vloog er elke paar minuten een vliegtuig over, tot elf uur 's avonds of soms nog later. Want door corona hebben we onze vliegvakanties zo erg gemist, dus alle voornemens om anders te leven zijn snel vergeten en dus gaan wij weer lekker in de zon liggen op een Spaans of Turks strand, waar het nog wat heter is dan in Zandvoort. De wachtrijen en chaos op Schiphol, dat niet was aangepast aan de gebruikelijke zomerdrukke, namen velen voor lief. Wij leven in een wereld van overvloed. Toen ik eens voor Sint-Maarten wat snoep wilde kopen, verbaasde ik mij over het enorme aanbod aan zoetigheden in de supermarkt (gewoonlijk loop ik daaraan voorbij). Luie yuppen, die 's avonds nog bier of cola willen hebben, maken het zich gemakkelijk: een flitsbezorger komt binnen een kwartier op zijn fietsje de bestelling brengen.

Het valt mij op hoe achteloos jongere mensen voedsel en andere zaken verspillen: "er is toch genoeg", pas bij hogere prijzen wordt men zuiniger. Hoe anders was dat begin jaren '50 (ja, vorige eeuw): lang niet alles was toen volop verkrijgbaar. Voor allerlei voedingsmiddelen bestond er distributie, koffie bijvoorbeeld was nog jaren 'op de bon'. Eigenlijk is dat een goed systeem om consumptie binnen de perken te houden, maar dat zal in onze liberale maatschappij niet worden geaccepteerd: 'iedereen moet zelf weten waaraan hij zijn geld uitgeeft'.

...en schaarste

Tegelijkertijd is er schaarste aan dingen die niet te koop zijn. In onze omgeving is dankzij Schiphol en snelwegen stilte meestal ver te zoeken. Schone lucht is ook schaars: fijnstof en CO₂ en stikstofoxyden van vliegtuigen, (vracht)autoverkeer en bedrijven zoals Tata Steel, plus ammoniak van het boerenland zorgen voor een flinke luchtvervuiling. Schoon water is evenmin vanzelfsprekend. Oppervlaktewater is vervuild door landbouwgif en nitraat dat uitspoelt uit zwaar bemeste landbouwgebieden. Waterbedrijven hebben grote moeite om medicijnresten uit het drinkwater te krijgen. Vooral nu wij lange droge perioden in lente en zomer krijgen dreigen watertekorten.

Het ergst is het gesteld met de natuur, waarvoor wij als IVN ons willen inzetten. Bij een wandeling langs de Ouderkerkerplas zie ik de 'stikstofnatuur' van brandnetels, bramen en grassen. Op het platteland zie ik nauwelijks de weidevogels die in de jaren '70 (ja, vorige eeuw) nog alomtegenwoordig waren. Kinderen van nu weten niet beter dan dat het er zo uit ziet, en zullen dus niet terugverlangen naar de biodiversiteit van vroeger. Voor het klimaat is het misschien 5 voor 12; voor de natuur al 5 over 12. Een streng stikstofbeleid lijkt na jaren pappen en nathouden niet meer haalbaar; daarvoor zijn de boeren te woest aan het demonstreren en te veel burgers op hun hand. Het beoogde beleid zal wel (alweer) uitdraaien op een halfslachtig compromis, dat natuurherstel frustreert.

Gert-Jan Roebersen.

Waarnemingen

Mei

We gaan een dag naar Texel. Altijd leuk om te doen. We zien grote groepen rosse grutto's. Ze zijn prachtig op kleur en vallen erg op in het landschap. Naast de visdiefjes ook een klein aantal noordse sterns en ook de grote sterns. Ik type dit nu, wetende dat alle grote sterns ziek worden van het vogelgriepvirus en dood zullen gaan. De hele kolonie verdwijnt hierdoor. De grote sterns leven ook erg dicht op elkaar en kunnen elkaar heel gemakkelijk besmetten. Als nestruimte gebruiken ze maar een kwart m². Verder horen we de bosrietzanger en een koekoek, zien de bruine kiekendief, gele kwikstaart, grasmus, groenling, kemphaan, kluten, lepelaar, rotgans, tapuit, veldleeuw-rik, wulp en zwartkop.

Leden van de onze werkgroep zien de griel bij Schiphol en Hans Koster ziet parende koekoeken in het Schinkelbos, ook ziet hij een gierzwaluw boven huisnummer 39 in de St. Josephlaan naar binnen vliegen. Ik heb nog geen bericht uit de straat zelf. Op 20 mei ziet Hans Koster een wespendiff boven de Grote Vijver in het Amsterdamse Bos. Zijn dag kan niet meer stuk.

Op onze bijeenkomstavond gaan we naar de Vijfhoek voor een avondexcursie. Het is een prachtige avond met veel nachtegallen, krooneenden en als laatste nog een pracht van een purperreiger, maar ook heel veel muggen, vooral Ingrid viel in de smaak. Haar kleding zat onder de muggen.

Op 30 mei zie ik de roodborst weer eens, alleen en is de kleine karekiet in tweevoud weer aan het zingen in de wijngaard.

kluut

foto Ingrid de Winter

raaf

foto Guido Klerk

Juni

In het Amsterdamse Bos hoor ik de zwartkop, boomklever, roodborst, winterkoning en vink. Boven het bos zie ik gierzwaluwen.

Op het grasveld voor de flat zijn twee zilver- en kleine mantelmeeuwen actief aan het zoeken. Het heeft net geregend en de grond is wat zachter. Ook een blauwe reiger loopt er rond.

Peter-Paul ziet twee bruine kiekens en twee raven in de Bovenkerkerpolder. Ik ben dan elders en luister naar een zwarte roodstaart. Hans Koster hoort bij het Kinselmeer de ratel van het kleinst waterhoen maar krijgt hem niet te zien. Onderweg op het fietspad langs de Poel hoort hij Cetti's zanger. Bij de molen aan de Amstel ziet hij een schattig ooievaartje. Het jong wordt net geringd. Hij hoort ook een spotvogel in de Middelpolder. Hij telt een groep van 49 Kievieten die rustig aan het foerageren zijn in het gras. Ook hoort hij een sprinkhaanrietzanger en ziet hij jonge dodaarsjes in het Schinkelbos.

Weer in het Amsterdamse Bos hoor ik een tjiftjaf, zanglijster, grote bonte specht, kleine karekiet, zwartkop en vink. We lopen langs een plukplek van een sperwer (denk ik): allemaal veren en veertjes van een grote bonte specht. Sneu hoor.

We rijden naar Kockengen, we willen de zwarte sterns zien op hun vlotjes en ja hoor, de jonge vogels zijn er in alle maten. Grappig om te zien dat de ouders roepen als ze terugkomen en dat maar vanaf één vlotje wordt gereageerd. We zien er ook nog een blauwe kiek (man) overvliegen.

We maken een excursie naar het Volgermeer (Broek in Waterland), we zien zowel rietvogels als steltlopers. Het is een prachtig gebied, dat mij heel erg deed denken aan vroeger toen onze weilanden er ook zo feestelijk uitzagen. Alles stond in bloei (o.a. bont kroonkruid, centaurie) en vlinders en libellen waren er in overvloed. Na de bijeenkomst van de vogelwerkgroep gaan we naar de St. Josephlaan en rond het Wilhelminaplein gierzwaluwen tellen. Het is best druk met gierzwaluwen en rond het Wilhelminaplein lijkt het aantal broedende gierzwaluwen dat van vorig jaar te overtreffen.

Een grote bonte specht daalt langs de stam van de acacia naar beneden vlak voor ons raam.

In het Amsterdamse Bos hoor ik zeker 4 tjiftjafs, zanglijster, zwartkop, merel, winterkoning. Henk Breij laat weten dat van de nieuw geplaatste broedvloten in de Kleine Poel er een bezet is door visdieven, ze hadden twee kuikens. Vorig jaar zijn daar broedvloten voor visdieven en zwarte sterns geplaatst. Hij heeft ook broedgeval van een Cetti's zanger vastgesteld.

Juli

Hans hoort en ziet zijn vriendje weer op de Hoge Dijk, een goudvink. Verder ziet hij in de Middelpolder een vrouwtje bergeend met 28 pubers achter zich aan.

Adri ziet het visdiefjong dat van het tweede vlotje probeert te vliegen. Hij valt bijna in het water maar het lukt om op de kant te komen, daar krijgt hij een visje van de ouders. Hij vliegt weer terug naar zijn vlotje, de ouders krijgen ruzie met kokmeeuwen.

Hans Buijze ziet wulpen in de Bovenkerkerpolder, boerenzwaluwen die een ekster verjagen en jonge lepelaars die nog bij de ouders bedelen om voedsel.

We tellen voor de tweede keer gierzwaluwen in de St. Josephlaan. Huub heeft eerder een tekst opgesteld in het Nederlands en Engels en bij alle bewoners in de bus gedaan. Gelukkig is er geen sperwer gezien dit jaar. Het aantal bezette nesten is met 1 gestegen naar 45 (nog steeds lager dan twee jaar geleden). Bewoners uit de straat kwamen inderdaad naar buiten en wilden van alles weten over de vogels. Geweldig idee van Huub om de bewoners te informeren.

Op 7 juli worden er 102.720 gierzwaluwen geteld bij de Dordtse Biesbosch, laagvliegend en op hoge snelheid. Bijzonder!

Huub is in het Naarderbos en ziet hele velden met akkerdistels en dus ook putters.

Hans Koster kijkt vanaf de Middelpolder naar boven en ziet een boomvalk met rode broek en een groepje gierzwaluwen. Dorothee stuurt foto's van de sperwer, boomvalk en putter. Leuk!

Op de excursiedag gaan we naar de Oostvaardersplassen waar we twee wilde zwanen en 10 koereigers zien, wij (Marleen, Ellen, Adri en Trudy) horen een wielewaal en jonge gekraagde roodstaart op de parkeerplaats bij het bezoekerscentrum, twee raven en gierzwaluwen vanaf de grote Praambult. Verder zien we zeker 5/6 zeearenden, zowel jong als adult, zilverreiger en als topper:

de slangenarend. Vlak boven ons hoofd op de Praamweg! In de wijngaard is nog steeds een kleine karekiet en waterhoen actief en in het Bos een boomklever en fuut. In de St. Josephlaan tel ik om 20.40 nog 4 gierzwaluwen boven de straat.

koolmees

Marga Ronhaar

Augustus

Jeannette ziet nog een gierzwaluw in Zuid-Scharwoude. De griel wordt nogmaals gezien, weer bij Schiphol.

In de wijngaard hoor ik een roepende buizerd en groene specht. De kleine karekieten zijn weg.

Vanaf mijn balkon zie ik 3 merelmannen rondscharrelen. Er komt een kauw aanrennen zodra een merel iets oppikt. Een koolmees in de boom kijkt toe en terwijl ik de waterbak vul met een gieter wacht een pimpelmees op de rand. Zo tam heb ik ze niet eerder gezien, zal dus een jong geweest zijn, dat nog niet weet dat je mensen niet moet vertrouwen.

In het bos zien we twee pronkende knobbelzwanen. Een prachtig gezicht achter het riet. We zien ook nog een fuut met jongen. In de wijngaard horen we een tjiftjaf, misschien een blijvertje.

Op 20 augustus gaan we ons rondje Noord-Holland maken. Een mooie dag met ca. 60 soorten. We zien maar een paar visdiefjes en in het geheel geen grote sterns, de hele kolonie is dood door vogelgriep. Maar dan, buiten Alkmaar zien we de hop, geen alledaagse verschijning in Nederland. We zien de krombekstrandloper, zwarte ruiter en een jonge koekoek bij de buitenhaven van Den Oever (de volwassen koekoeken zijn al vertrokken, de jonge vogels moeten hun winterverblijf zelf zien te vinden), we zoeken daar ook naar de grote franjepoot maar die vinden we niet.

Jammer, een dwaalgast uit Amerika zou leuk geweest zijn.

Marleen Andriessen

goudvink

foto Jeannette Schenk

knobbelzwanen

foto Ingrid de Winter

Boekhandel Blankevoort

Rembrandtweg 649-651 ☎ 1181 GV Amstelveen
020 6455694 ✉ boekhandelblankevoort@planet.nl

Henk Eggelte

VELDGIDS

Nederlandse flora

Meer dan 2000 soorten | herkenning en determinatie | compleet voor Nederland

In deze veldgids voor beginners én gevorderden zijn meer dan 2000 trefzekerere tekeningen opgenomen die bedoeld zijn om de determinatie te ondersteunen en te verifiëren. Daarmee is het de best geïllustreerde flora van Nederland. Daarnaast is informatie over zeldzaamheid, milieu, grootte en bloeitijd van de plant vermeld.

KNNV Uitgeverij, 13e druk
Bewerkt door Erik Simons
Paperback, 498 pagina's.

€ 44,95

Kom langs in de winkel
of maak € 47,95 (prijs +
halve porto) over op
NL12 INGB 0007 2780 05 t.n.v.
Boekhandel Blankevoort,
o.v.v. 'flora'.
En vergeet daarbij vooral niet uw
naam en adresgegevens te ver-
melden!

IVN Lettersudoku sept. 2022

		P		K		L	E	
K	E		S		D			
		D						
			K		P			A
P		R	E			K	L	
			IJ				A	
		S		P	A	E	K	
IJ				S	E	R		P

A D E K L P R S IJ

Tabel van de IVN lettersudoku zo invullen, dat elke rij, elke kolom en elk 3x3 blok alle letters bevat die onder de lettersudoku staan.

Op 10 oktober staat de oplossing op de website van IVN Amstelveen

Van de penningmeester

Contributie 2022

Voor het lopende jaar gelden de volgende contributiebedragen:

Lidmaatschap	€ 24,00
Gezinsleden	€ 9,00
Donateurs	€ 15,00 (minimale bijdrage)

Meld je je aan als lid, gezinslid of donateur ná 1 september, dan geldt een korting van 50% voor het lopende verenigingsjaar. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

De contributiebedragen worden eenmaal per jaar per e-mail in rekening gebracht. Leden en donateurs van wie geen e-mailadres bekend is, ontvangen de contributiefactuur per post.

Contributiefacturen 2023

Het contributiebedrag van het Lidmaatschap wordt op 1 januari 2023 € 25,00 per jaar. De contributie van gezinsleden en de minimale bijdrage van donateurs blijven gelijk aan de bedragen van 2022.

De contributie- en donatiefacturen voor 2023 zullen medio december 2022 per e-mail worden verstuurd aan onze (gezins-)leden en donateurs van wie wij een e-mailadres hebben.

De contributie van de Landelijke leden wordt door IVN Landelijk Bureau geïnd.

Heb je een e-mailadres dat je niet of nauwelijks gebruikt of is je e-mailadres recentelijk gewijzigd, geef dat dan zo spoedig mogelijk aan ons door.

Zoals jullie wellicht vernomen hebben, zal ik in het 4e kwartaal 2022 het penningmeesterschap overdragen aan Ina Wisselink. De contributie- en donatiefacturen 2023 zullen dan ook door haar worden verstuurd.

Na de overdracht blijf ik voorlopig nog wel aan als Bestuurslid van IVN Amstelveen en zal mijn aandacht vooral liggen bij de ledenadministratie en andere interne zaken.
Lennie Stegeman, Penningmeester en Ledenadministratie

Ledenadministratie

Vriendelijk verzoek aan al onze leden en donateurs om wijzigingen in e-mailadres, woonadres en/of telefoongegevens zo vlug mogelijk aan mij door te geven. *

Wil je je afmelden als lid of donateur? Dat kan door vóór 15 november van het lopende verenigingsjaar een mailtje of een brief te sturen naar de ledenadministratie. *

Wijzigingen in de vorm van je lidmaatschap (bijvoorbeeld: je wilt liever actief lid zijn i.p.v. donateur) graag doorgeven aan de ledenadministratie vóór het einde van het lopende verenigingsjaar.

* Mijn (e-mail)adresgegevens staan op pagina 2 van De Groene Zegge.

Lennie Stegeman, Penningmeester en Ledenadministratie

Coördinatoren

Rondleidingen
Désiree Kumar : 06-36033539

Tentoonstellingen
Jeanine Brederoo : 6435836

Paddenstoelencursus
Jenny Breij : 6410179

IVN stand
Bas ten Asbroek : 06-23250469

Natuurgidsencursus
Info bestuur

Insectencursus
Els Poel-Hellinga : 6404626

Vogelcursussen
Marleen Andriessen : 6455207

Bomenwerkgroep
Jeanine Brederoo : 6435836

Insectenwerkgroep
vacant

Natuurfotografiewerkgroep
Jeannette Schenk: jekamar@gmail.com

Paddenstoelenwerkgroep
Henk Breij: 6410179

Plantenwerkgroep
Henk Glas: 6470737

Vogelwerkgroep
Marleen Andriessen: 6455207

Weidevogelbescherming
Aad van Paassen: 6412548

PR
Diana Dobrosch
d.dobrosch@outlook.com

Publiciteit
Bas ten Asbroek: 06-23250469
bas_ten_asbroek@yahoo.com

Redactie "de Groene Zegge"
Hetty Kok
hettykok@outlook.com

Redactie website
Jeannette Schenk
website.ivn.amstelveen@gmail.com

Website
www.ivn.nl/afdeling/amstelveen

Wij zijn blij met uw kopij.
Graag inleveren voor 10 november 2022

Foto's voorkant: Jeannette Schenk
Marry de Boer

Foto achterkant: Piet de Boer

Colofon

De Groene Zegge is het mededelingen- en informatieblad voor leden en donateurs van IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid, afdeling Amstelveen. Het blad wordt vier keer per jaar, aan het einde van het kwartaal gratis aan leden en donateurs toegezonden.

IVN is een landelijke vereniging van vrijwilligers die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Zij doet dit door activiteiten op het gebied van voorlichting en educatie voor jong en oud, zoals excursies, cursussen, tentoonstellingen, enz.

Het lidmaatschap is € 24,00 per jaar (gezinsleden € 9,00). Donateurs: v.a. € 15,00 per jaar.

Opzeggingen dienen vóór 15 november bij de ledenadministratie binnen te zijn.

Ledenadministratie: Lennie Stegeman (zie bestuur).

Info: Jan van Willigenburg, secretaris, tel. 020-6795094. Website: www.ivn.nl/afdeling/amstelveen.

Kopij aanleveren bij de redactie vóór de volgende sluitingsdata: 10/2, 10/5, 10/8, 10/11.

Teksten bij voorkeur getypt en niet opgemaakt. Redactie: Hetty Kok (zie coördinatoren).

I.v.m. auteursrechten dienen overgenomen teksten e.d. te zijn voorzien van bronvermelding en de goedkeuring van de auteur. De redactie behoudt zich het recht voor teksten in te korten.

Drukker: Editoo B.V. Schaapsdrift 49, 6824GP Arnhem, tel. 0857737742, info@editoo.nl, www.editoo.nl

Retouradres Redactie De Groene Zegge
Dukdalf 44, 1186 WT Amstelveen

Beleef de natuur

